

Dåtid, nutid och vision

Den 15 nov. 2017, föredrag i Ingrid Segerstedts gymnasium.

Jesper Magnusson, Fredens Hus Uppsala, www.fredenshus.se

Jesper var inbjuden för att tala om erfarenheter från arbete i Fredens Hus, Uppsala slott.

Från föreningen Fredens Hus hemsida får jag följande: föreningen bildades 2003, och 2005 invigdes Fredsmuseum i källarvalven i Uppsala Slott. Efter detta har verksamheten kraftigt utvecklats. ”Skol- och ungdomsverksamheten når idag tusentals högstadie- och gymnasie-ungdomar i Uppsala och närliggande områden och lär dem om konfliktlösning, hållbar utveckling och att bekämpa fördomar, rasism och mobbing. Genom exempelvis teaterföreställningar når verksamheten även en nationell publik.”

Om finansiering skriver man på hemsidan: ”Verksamheten finansieras genom sökta verksamhetsstöd från Uppsala kommun och olika fonder, genom projektbidrag från fonder och stiftelser, samarbetsprojekt med olika organisationer samt genom sponsoravtal med ett antal företag. Grunden för verksamheten är sedan starten en stor ideell insats.”

Både privatpersoner och organisationer kan söka medlemskap i föreningen.

Detta sagt som liten bakgrund.

Referat av Jespers föredrag om Fredens Hus i Uppsala

Jesper berättar om de tio år han själv varit med som projektledare. Han höll två föredrag samma dag. Vid det första hade han mindre tid. Jag, referenten, fyller på med vad han sa vid det andra, som var längre. Därför kommer inte alla som var med vid ett av föredragen att känna igen allt jag skriver här.

Jesper Magnusson: När jag började mitt arbete som projektledare samlade jag först 40 lärare och ställde följande fråga:

”Vilka samhällsrelaterade frågor skulle ni vilja ha hjälp med?”

Så ställde jag följande fråga till elever:

”Vilka pedagogiska metoder tycker ni är bra?”

På så sätt fick jag en gedigen plattform att stå på för det kommande arbetet inom Fredens Hus.

Fredens Hus är en samlingsplats för studier av konflikter och möjligheter. Vi ger verktyg till förändring.

Vi befinner oss i en värld i gungning. Vi ser ökade klyftor inom utbildning, kultur och ekonomi. Det är tuffare retorik i media och på nätet. Vi möter ett vi- och dem-perspektiv som är grogrund för diskriminering, fördomar och rasism. Vi ser en ökad polarisering i samhället.

Fred är inte bara motsats till krig. Fred definieras ofta som tillfredsställelse av de fem mänskliga basbehov som Johan Galtung förde fram:

Överlevnad, välfärd, frihet, identitet och ekologisk balans.

Vi jobbar där behov finns. Vi får långsiktigt stöd av kommunen och söker projektbidrag från olika sponsorer, också företag. Det finns avlönad personal.

Vi gillar projekt och vi hittar på roliga namn.

Genomförda projekt under tio år, från 2007:

- *Breaking stereotypes* – en utställning vi gjorde med bidrag från Allmänna arvsfonden.
- *Ordets makt* var en utställning vi producerade för två år sedan. Den handlar om vad ord kan leda till. Historiska situationer. En utställningsvägg gjordes av affischer. Utställningen har nu hyrts av Hulebäcksgymnasiet.
- *Slagkraft* – den handlade om ungdomar i utsatta områden. Hur sociala situationer leder till slagsmål. Konsekvenserna av våld. Ungdomarna själva skrev manus och gjorde en film, klippte. De kom från fritidsgårdar i fyra stadsdelar. Här arbetade barn och ungdomar från 10 till 18 år tillsammans. Annars kan verksamheten ofta vara ålders-segregerad.
- *Heteronorm/etnonorm* – hur pratar man om fördomar på ett bra sätt? Fotoprojekt med Elisabeth Ohlson Wallins 10 bilder turnerar runt Sverige sedan 2016. Vi visade t ex en bild med en vit man som ligger på knä och putsar en svart mans skor. Bilderna var 180 x 120 cm. Vi ställde frågan: Vad vill den här bilden säga? Det var annorlunda mot hur det vanligen ser ut. Subtila bilder som gav anledning till reflektion. Vi ville ifrågasätta normerna i samhället, i sagor...
- *Våga vara snäll* – Uppsala är ju Gösta Knutssons stad. Vi gjorde en utställning utifrån Pelle Svanslös' bus. Det handlar om hur man vill kompisar ska bete sig. Det är för de små barnen.
- *Fredskvartetten* av Stina Oscarson som gjort fyra teatermanus under åtta års tid. En annan pjäs handlar om kvinnorna i fredsrörelsen: "Vi skulle ha spelat Lysistrate".
- *Vapenexporten* – utställning.
- *Dag Hammarskjölds sista resa* – Teaterpjäs.
- *Fördomskavalkad* – handlar om skadliga fördomar. Även här har Stina Oscarson medverkat med teater. Vi gjorde ett digitalt "fördomstest" som fortfarande finns på internet, www.fordomstest.se.
- *Sista föreställningen* – om propaganda. Material från Expos arkiv.
- *Integrationsdetektiverna* – Vi ställde frågor till olika slags invandrare.
- *Free2choose*
- *Vita Bussarna*. Utanför Fredens Hus stod en vit buss med Röda Korsets symbol. Under fyra dagar besökte 32 skolklasser bussen. Bosse Fröberg, vars mamma varit sjuksköterska i Vita Bussarna, förde arvet vidare genom att läsa berättelser från koncentrationslägren.

Sedan 2007 har vi i Fredens Hus i våra utbildningar mött 160 000 barn och ungdomar, från 4-5-årsåldern till gymnasiet, medverkat i lärarutbildning, genomfört 5 500 klass- och gruppaktiviteter, gjort 30 egna pedagogiska övningar, producerat 20 utställningar, nått 60 000 personer varje år (varav 17 000 i vår lokal på slottet, 25 000 i Uppland) och genomfört 5 nationella projekt. Under 2018 kommer vi att få ännu större spridning.

60 000 personer har nåtts av *Breaking stereotypes*, 50 000 av *fördomskavalkaden*.

Vi har samarbetat med Gottsunda teater förutom med Stina Oscarson. När det inte fanns utställning att hyra skapade och byggde vi själva. Skolor har givit förslag och många spännande uppdrag. Vi har byggt utställningar och projekt utifrån vad lärare önskat och eleverna velat lära sig. Vårt arbete har sträckt sig utanför det geografiska närområdet. Kommuner och skolor har velat låta oss testa idéer. Det har funnits utrymme att utmana, söka nya vägar att engagera unga människor, också vad gäller metoder. Av 30 övningar håller kanske 15 fortfarande idag.

Pågående projekt

- *Integrationsprojektet* – utbildningar av Fredens Hus är här inprickade på en Sverige-karta från Luleå i norr till södra Sverige. Arbete med asylsökandes berättelser ingick i projektet.
- *Demokrati på turné*. Text i Hudiksvall.
- *Women Peacemakers!* Teater och utbildningsmaterial.
- *Nationellt center – Aktivist.nu*. Kulturarbetare och aktivister. Arbete med förändringsprocesser.
- *”Bollnäs brinner”*. Vi kontaktades av kulturchefen som ville förebygga våld genom ett integrationsprojekt. Vad kan vi göra för att det inte ska brinna i Bollnäs. för ett bättre Bollnäs? Det blev till ett 3-årigt utvecklingsprojekt där 30-40 personer funderade och samtalande i grupper som normalt inte träffas. Det ska pågå till 2019.
- *Vandra i Emerich Roths fotspår*. Projekt med Emerich Roth, överlevare från koncentrationsläger, som har hållit föredrag för ungdomar i stora grupper (aulan). Han är orolig för vad som ska hända när inte längre några överlevande finns kvar. Under ett år utbildades lärare och elever, de senare till ”ambassadörer”. Två skolor var med i projektet som fick pengar från Emerichfonden. Mänskliga rättigheter. Ungdomar verkar i sina närområden.
- *Demokratidialog*. Vi vill skapa bättre plattformar för de eldsjälarna som finns på skolorna. Fortbilda **all** personal. Nå beslutsfattare.
- *Tubonge* är ett 2-årigt projekt i Kenyas slumområde. Svenska Institutet ger medel, 1,5 milj. kronor. Vi engagerar kulturpersoner och aktivister kring samtal om kvinnors och hbtq-personers rättigheter. Musik, dans.

Framtida projekt

Hjälteskolan

Fake news

Fredsprofiler

Våga vara snäll

Civilkurage

Fredens Hus ska byggas om. Vi har stora utställningsytor för de permanenta utställningarna om Dag Hammarskjöld, Folke Bernadotte och Raoul Wallenberg. Lokalerna är utspridda på längden. Vi behöver modernisera för att öka våra insatser för fred. Vi planerar för bibliotek och databas. Man ska kunna besöka Fredens Hus på nätet. Digitala utställningar. Basutställning med fredsdata.

Pedagogik

Pedagogik för att stärka och upprätthålla social hållbarhet. Den grundar sig på våldsprevention och medvetenhet om diskriminering och intolerans.

- Kultur
- Dialog
- Interaktiv praktik
- Inlevelse
- Väcka känslor

Vår blandade verktyglåda

- Teoretiska övningar med praktiska inslag
- Pedagogiska utställningar
- Samtalsövningar
- Film- och bildanalys

- Teater och forumteater
- Rollspel, kunskapsspel och simuleringar

Målet är att sätta igång förändringsprocesser.

Det internationella nätverket för fredsmuseerna

International Network of Museums for Peace, www.inmp.net eller www.museumsforpeace.org

Det här nätverket är 25 år gammalt. Kontoret ligger i Haag. Både individer och ett 70-tal organisationer från hela världen är medlemmar. Jag (Jesper) är med i styrelsen. Sponsorer: Holändska staten förutom privata bidrag. 1/2 tjänst anställd.

Man utbyter erfarenheter och anordnar konferens vartannat eller vart tredje år. År 2020 blir det i Japan (Nagasaki eller Hiroshima).

Nätverket är under rekonstruktion i samband med att dess gamla ledare, koordinator, avgår. Det blir ny struktur och nya visioner.

Vision för Fredens Hus

“Fredens Hus är en ledande aktör för att förmedla kunskap i fredsfrågor. Vårt syfte är att bidra till fred genom lokalt och nationellt arbete mot rasism, våld, fördomar, intolerans och diskriminering.”

Frågor

Publ.: Kan du säga något om effekten av ert arbete?

Jesper: Det är svårt att mäta effekter på attityder. Det tar 10-15 år att skapa mätbara förändringar. Vi har gjort utvärderingar och funnit mindre mobbning på skolor och att social gemenskap har stärkts. Vigör undersökningar och vi ser resultat.

BIH: Det är viktigt att arbeta för något, inte bara emot. I visionen är det mycket om det ni ska arbeta emot.

Jesper: Ja, det håller jag med om. Vi kritiserar styrelsen när den inte tillräckligt vill bygga upp det positiva, det vi vill ha.

IH: Hur får ni med politiker så att de stödjer er? Ni verkar ha god support.

Jesper: Vi behöver långsiktigt stöd för vår plattform. Vi är ingen ren kultur- eller utbildningsinstitution. Vi hamnar mittemellan. Vi har sex kommunalråd och ett tjugotal tjänstemän att påverka.

Fråga: Hur engagerar man universitetets institutioner?

Jesper: Peter Wallensteen har varit med i styrelsen. Vi har strategiskt valda personer i styrelsen.

Referat av Karin Utas Carlsson